
INFLUENCE OF SEX AND AGE ON THE PERFORMANCE OF HORSE IN WESTERN DISCIPLINES

Petlachová T., Jiskrová I., Píšová M., Sobotková E.

Department of Animal Breeding, Faculty of Agronomy, Mendel University in Brno, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Czech Republic

E-mail: terka.petlachova@centrum.cz

ABSTRACT

The goal was to evaluate the performance of different breeds of horses in national and international western competitions held in the Czech Republic. Data from the years 2004-2008 for this work were collected by the database Western Riding Club Czech Republic.

The reference feature was the placing of individual horses in selected disciplines. Statistical processing GLM method was found to be highly significant effect on the order of the breed, discipline, location, and owner. Significant effect on the performance of the horse shows age. As a statistically insignificant factors are shown of the year and sex.

Scheffe multiple comparison as there were no highly significant or significant differences between the various factors. However, in some cases also taken into consideration the results of subsequent multiple comparisons by Tukey - B showed the highest performance ten year old horses (67.25) - the factor age at start of year was the group of the five year olds (15%) were the largest group.

Key words: western riding, horses, performance, age, sex

Acknowledgments: The research has been supported by financial support IGA TP 2/2010.

ÚVOD

Westernový styl ježdění si v České republice získává stále více příznivců a počty westernových koní i jezdců se v posledních letech neustále zvyšují.

O westernovém ježdění v České republice se první zmínky datují do roku 1981. Nejstarší sportovní organizací, zabývající se westernovým sportem u nás, je Western Riding Club České Republiky (WRC ČR), jehož pravidla vychází z pravidel American Quarter Horse Association (AQHA). Charakteristika a pravidla pro westernové soutěže pořádané pod WRC ČR jsou vyjmuta z neaktuálnějších pravidel westernového ježdění pro rok 2007, vydaných WRC ČR. V letošním roce se plánuje vydání nových, upravených pravidel WRC ČR.

MATERIÁL A METODIKA

Podkladem pro vytvoření databáze byly údaje získané z výsledků westernových soutěží typu A (národní a mezinárodní soutěže) v České republice ve sledovaném období 2004 – 2008. Databáze byla sestavena z dat zveřejněných na internetových stránkách WRC ČR v členské sekci. Chybějící data byla doplněna pomocí dotazníků adresovaných přímo majitelům koní.

Za sledované období 2004 - 2008 byly shromážděny údaje o koních startujících ve westernových soutěžích typu A v ČR. Jednalo se o 19 plemen koní se 1496 starty, ve 25 disciplínách, rozdělených do 14ti věkových kategorií a podle pohlaví.

Pro zhodnocení výkonnosti koní ve westernových soutěžích jsme zvolili charakteristiku umístění koně v soutěži. Z důvodu získání větší variability v souboru jsme zvolili systém pomocných bodů: první místo = 100 bodů, druhé místo = 80 bodů, třetí místo = 60 bodů, čtvrté místo = 40 bodů, páté místo = 20 bodů, šesté místo = jeden bod.

Data byla statisticky zpracována lineárním modelem GLM ve statistickém programu UNISTAT 5.1 s pevnými efekty podle modelové rovnice:

$$Y_{ijklmno} = \mu + r_i + s_j + t_k + u_l + v_m + w_n + z_o + \epsilon_{ijklmno}, \text{ kde:}$$

$Y_{ijklmno}$ - sledovaný efekt

μ - celkový průměr souboru

r_i - pevný efekt i -tého plemene ($i = 1, 2, \dots, 11$)

s_j - pevný efekt j -té disciplíny ($j = 1, 2, \dots, 25$)

t_k - pevný efekt k -tého místa konání ($k = 1, 2, \dots, 7$)

u_l - pevný efekt l -tého roku konání ($l = 1, 2, \dots, 5$)

w_m - pevný efekt m-tého pohlaví ($m = 1, 2, 3$)

w_n - pevný efekt n-tého věku v roce konání soutěže ($n = 1, 2, \dots, 14$)

z_o - pevný efekt o-tého majitele ($o = 1, 2, \dots, 149$)

$e_{ijklmno}$ - náhodný efekt

VÝSLEDKY A DISKUZE

Statistickým zpracováním bylo zjištěno, že vysoce průkazný vliv na pořadí má plemenná příslušnost, disciplína, místo konání a majitel. Věk koně v roce startu vykazuje průkazný rozdíl. Dále se statisticky neprůkazné ukázaly faktory rok konání a pohlaví.

Tab. 1 Průkaznost vlivu sledovaných efektů na pořadí

Zdroj variability	St. vol.	Stat F	Významn.
PLEMENO	10	2,607	0,0040
DISCIPLÍNA	24	4,348	0,0000
MÍSTO KONÁNÍ	6	3,329	0,0029
ROK KONÁNÍ	4	0,753	0,5472
POHLAVÍ	2	1,207	0,2985
VĚK	13	1,934	0,0223
MAJITEL	148	2,673	0,0000

Vliv věku koně v roce konání soutěže

S využitím výsledků následného mnohonásobného porovnávání dle Tukeye – B, se vyskytly některé významně odlišné páry v hodnocení vlivu věku koně v roce startu na výkonnost.

Tab. 2 Statisticky průkazné páry hodnocení výkonnosti podle věku koní v roce startu

Skupina	Počet startů	Průměr	Dvouletí a tříletí	Osmiletí	Pětiletí	Čtyřletí	Desetiletí
Desetiletí	106	67,25	*	*	*	*	
Čtyřletí	186	52,83					*
Pětiletí	227	52,48					*
Osmiletí	143	49,81					*
Dvouletí a tříletí	67	49,43					*

Desetiletí koně dosáhli nejlepší výkonnosti ve sledovaných disciplínách (67,25) a jsou statisticky průkazně výkonnější než koně dvouletí a tříletí, dále čtyřletí, pětiletí a osmiletí. Domníváme se, že tento výsledek je ovlivněn získanými zkušenostmi koní i jezdců a jejich efektivním využitím v soutěžích, které prokazuje psychickou a fyzickou vyzrállost koní.

Nejmladší kategorie dvouletých a tříletých dosahuje nižších průměrných hodnot (49,43). Tento výsledek je ovlivněn tím, že dvouletí a tříletí koně se zpravidla zúčastňují nižších typů závodů nebo nelicencovaných závodů pro začínající koně a jezdce.

Celkově nejvíce koní startovalo ve věku pěti let (15%) a nejméně koní šestnáctiletých a starších (1,3%). Domnívám se, že důvodem nejpoučtějších startů pětiletých koní je fakt, že v disciplíně reining vypsané pro třídu junior mohou statovat až koně starší pěti let.

Vliv pohlaví

Efekt pohlaví neprokázal svůj vliv na výkonnost koní. Důvodem je zřejmě vyrovnaná kvalita jednotlivých zástupců.

Nejnižšího průměru, stejně jako četnosti, dosáhli hřebci. Předpokládáme, že jedním z důvodů je, že ve westernovém sportu není kladen takový důraz na sportovní kariéru hřebců, ale především na jejich využití v plemenitbě.

Nejvyšších průměrných hodnot dosahovali valaši. Ti oproti klisnám a hřebcům podávají sice jen průměrné výkony, ale bez větších výkyvů – vyrovnané.

U klisen a hřebců může výkonnost značně kolísat v závislosti na jejich sexuálních potřebách.

Nejpoučtější jsou na soutěžích WRC v ČR zastoupeny klisny (46%), valaši ve 36% a nejméně se na kolbištích objevovali hřebci (18%).

Tab. 3 Početní zastoupení a průměrné hodnoty podle pohlaví

Skupina	Počet startů	Průměr
Valaši	540	57,61
Klisny	686	55,77
Hřebci	270	52,28

ZÁVĚR

Westernové ježdění má v současné době nejvíce příznivců jako sport. Velké množství disciplín umožňuje si vybrat tu nejvhodnější pro sebe i svého koně. Díky tomu bylo možné sledovat několik rozličných efektů, které mohly ovlivnit výkonnost koní.

Zhodnocení výkonnosti koní ve westernových soutěžích v ČR za pětileté období prokázalo, že:

- nejlepší výkonnost prokázali koně desetiletí (67,25), nejpočetnější skupinou byli koně pětiletí (15%)
- nejvyšší prokázanou výkonnost měli koně v majetku pana Málka (80,62), nejvíce startujících koní (67) bylo v majetku paní Ing. Šálkové.
- nejvyšší průměrnou hodnotu (71,11) vykazují zástupci plemene hucul a nejpočetnější skupinou je QH (38%)
- nejvíce koní startovalo v disciplíně Otevřená Trail All Ages (7%) a disciplínou s nejvyšší průměrnou hodnotou 78,95 je Mládež Pole Bending
- Rožnov pod Radhoštěm byl místem konání s největším počtem soutěžících (67%), nejvyššího průměru 70,24 dosáhly Kostelany

Základem úspěchu ve westernovém sportu je především výběr vhodného koně pro každou disciplínu - ať již z hlediska genetických předpokladů nebo biologických, fyziologických a psychických vlastností. Ve westernovém sportu stejně jako v anglickém totiž platí „Není kůň jako kůň“.